

1 juli 1974

Isabel Perón eerste vrouwelijke president

Van nachtclub tot presidentieel paleis

Op 1 juli 1974 werd Isabel Martinez de Perón ingezworen als president van Argentinië. Ze was daarmee de eerste vrouwelijke president ter wereld en nam haar intrek in het presidentiële paleis in Buenos Aires, Casa Rosada.

Achttien jaar eerder was haar politieke carrière begonnen: in de kleedkamer van een nachtclub in Panama City. Daar werkte de 25-jarige Maria Estela Martinez Cartas als danseres en zangeres onder de artiestennaam Isabel. Backstage had ze een ontmoeting met Juan Perón. Die was zwaar onder de indruk. Een paar dagen later kon ze aan de slag als zijn persoonlijke secretaresse. Isabel was in haar jonge jaren nooit te betrappen geweest op enige politieke interesse. Na de lagere school had ze een balletopleiding gedaan en haar bevoegdheid als pianolerares gehaald. Later verklaarde ze dat zij en Juan tijdens hun eerste ontmoeting uitgebreid over politiek spraken en dat hij toen besloot om haar op te leiden als zijn politieke vertegenwoordiger.

Perón was niet de minste. Hij was een jaar eerder, in september 1955, tijdens een militaire staatsgreep afgezet als president van Argentinië en leefde sindsdien in ballingschap. Maar zijn politieke rol was nog niet uitgespeeld: hij bleef de leider van de zogeheten

Perónistische beweging. In 1961 trouwden Isabel en de 35 jaar oudere Juan in het geheim in Madrid, waar dictator Franco hen met open armen had ontvangen.

Evita

Vijftien jaar tevoren, in 1946, mochten de Argentijnen na een roerige periode met een reeks militaire staatsgrepen weer naar de stembus. In die tijd bestond 30% van de bevolking uit immigranten uit Europa – veel meer dan in de rest van Zuid-Amerika – veelal werkzaam als onderbetaalde arbeiders in de landbouwexportindustrie. Generaal Juan Perón won overtuigend. Bijzonder was dat hij erin was geslaagd om niet alleen de onontbeerlijke steun van het machtige Argentijnse leger te krijgen, maar met de belofte van sociale en economische hervormingen ook die van de stedelijke bevolking. Hij presenteerde zijn 'Peronisme' als derde weg tussen kapitalisme en communisme, met nationale eenheid en economisch corporatisme – met een hoofdrol voor belangenorganisaties van werkgevers en werknemers – als belangrijkste steunpilaren. Perón voer wel bij zijn immens populaire (tweede) echtgenote Eva Maria Duarte de Perón, beter bekend als Evita. De voormalige actrice was Peróns sociale gezicht. Ze had een prominente rol in het politieke leven in Argentinië. Evita voerde niet alleen onvermoeibaar campagne voor haar echtgenoot, maar maakte zich ook hard voor armoedebestrijding en de invoering van vrouwenkiesrecht.

In 1951 werd Perón herkozen, maar binnen zijn beweging rommelde het. De Argentijnse economie haperde en als gevolg daarvan dreven de 'stedelijke' linkervleugel en de 'militaire' rechtervleugel steeds verder uit elkaar. Boegbeeld Evita overleed op 33-jarige leeftijd aan baarmoederhalskanker. De president zag de macht langzaam maar zeker uit zijn handen glippen. In 1955 werd hij door het leger afgezet.

Blonderen hielp niet

Isabel werd in 1961 dus zijn derde echtgenote. Ze werd Peróns nieuwe boegbeeld maar het was niet eenvoudig om in de voetsporen van Evita te treden, die na haar vroegtijdige dood in binnen en buitenland op een voetstuk werd gezet. Niet voor niets vond het huwelijk tussen Isabel en Juan in het geheim plaats. Opzichting kopieergedrag, zoals het blond verven van Isabels haar, hielp niet.

De eerste?

Isabel Perón was niet het eerste gekozen vrouwelijke staatshoofd. Die eer gaat naar Chertek Antsjimaa-Toka, in 1940 verkozen tot voorzitter van het presidium van de Volksrepubliek Toeva. Dit dwergstaatje, ingeklemd tussen Rusland en Mongolië, was in naam onafhankelijk, maar in de praktijk een communistische satellietstaat van de Sovjet-Unie, die het in 1944 annexeerde. De eerste gekozen vrouwelijke regeringsleider was Sirimavo Bandaranaike, die na de moord op haar man Solomon in 1960 werd gekozen tot minister-president van Ceylon, het huidige Sri Lanka.

Nationaal Archief

Wikimedia Commons

Isabel en Juan Perón in Spanje, 1964, en als triomferend politiek koppel in 1973.

Toch groeide ze uit tot zijn politieke vertegenwoordiger, die vanuit Spanje regelmatig naar Argentinië reisde en zijn imago daar zorgvuldig oppoetste.

Begin jaren '70 besloot de militaire dictator Alejandro Lanusse dat het tijd was om terug te keren naar een burgerregering. Tijdens de presidentsverkiezingen in maart 1973 mocht de eerder immers in ongenade gevallen Juan Perón niet meedoen, wél de door hem aangewezen Peronistische kandidaat Hector Campora. Die won, maar slaagde er niet in om de beide vleugels van de beweging te verenigen. Dat werd pijnlijk duidelijk toen Juan en Isabel terugkeerden naar Argentinië. Ze werden op het vliegveld van Buenos Aires verwelkomd door 400.000 Peronisten, maar er braken gevechten uit tussen aanhangers van de twee vleugels waarbij ongeveer 200 doden en duizenden gewonden vielen.

Campora trad af en er werden nieuwe verkiezingen georganiseerd in juli. Juan Perón leek de enige die eenheid zou kunnen brengen en daarom maakte niemand bezwaar tegen zijn kandidatuur. Isabel werd zijn *running mate*. Een niet onbelangrijke keuze, want de gezondheid van de oude generalissimo was slecht. Isabel deed het leeuwendeel van het werk tijdens de verkiezingscampagne, hoewel dit zorgvuldig geheim werd gehouden.

Ze had succes: het echtpaar haalde 61,85% van de stemmen. In oktober 1973 begon Juan Perón aan zijn derde termijn als president van Argentinië. Isabel werd vicepresident en streefde daarmee in politiek opzicht Evita voorbij.

Terreur en geweld

In de zomer van 1974 moest Isabel Perón droevig nieuws bekendmaken. Haar echtgenoot – die ze typeerde als een 'ware apostel voor vrede en geweldloosheid' – was aan een reeks hartaanvallen overleden. Ze nam het stokje van hem over als president. Dat was geen eenvoudige taak. Tijdens zijn eerste twee termijnen had Juan

de arbeiders achter zich gekregen door te zorgen dat ze erop vooruitgingen. Maar dat lukte niet in de derde termijn. De economie kromp en beide vleugels van de Peronistische beweging vochten elkaar de tent uit.

Isabel Perón kon dit tij niet keren. In 1975 liep de inflatie op naar maar liefst 350%. Om de onrust te beteugelen liet de

nieuwe president haar oren vooral hangen naar de radicaal-rechtse vleugel van haar partij. De extreme linkervleugel splitste zich af en begon als Revolutionair Volksleger een guerrillaoorlog tegen het Argentijnse leger. Perón gaf de generaals per decreet toestemming om op te treden tegen deze en andere 'subversieve elementen'. Op 25 maart 1976 besloot de legertop echter dat het democratische experiment mislukt was. De helikopter waarmee Isabel Perón naar de residentie vloog, landde onaangekondigd op een militaire basis wegens 'motorpech'. De president werd ontvoerd naar een afgelegen plek in het zuiden van Argentinië en daar onder huisarrest geplaatst.

Luitenant-generaal Jorge Videla leidde vervolgens een militaire junta die tegenstanders – en daartoe werden bijvoorbeeld ook vakbondsleden en studenten gerekend – op grote schaal martelde en vermoordde. Tijdens deze 'Vuile Oorlog' verdwenen meer dan 30.000 Argentijnen spoorloos. In Argentinië wordt Isabel Perón daar nu medeverantwoordelijk gehouden, omdat het 'staatsterrorisme' tijdens haar presidentschap begon.

Smetten

Isabel Perón werd na vijf jaar huisarrest verbannen naar Spanje. Toen de Argentijnse democratie in 1983 na de verloren Falklandoorlog in ere werd hersteld, overwoog ze zich opnieuw kandidaat te stellen als president. Maar een meerderheid van de Peronisten wees dat direct van de hand.

Inmiddels is ze 93 en ze woont nog steeds in Madrid. De Argentijnse regering deed in 2007 een uitleveringsverzoek vanwege mensenrechtenschendingen tijdens haar presidentschap, maar de Spaanse rechter wees dit af. Dat neemt niet weg dat de eerste vrouwelijke president ter wereld grote smetten op haar blazen heeft.

Ivo van de Wijdeven is historicus en analist. Hij schreef onder meer *Alle rafelranden van Europa* en *De macht van het verleden* (Unieboek/Spectrum).